

राज्यात १२२ तालुक्यांत
दुष्काळी परिस्थिती जाहीर
करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : एससीवाय:- २०१२/ प्र.क्र.२८२/म-७,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक :- २२.०८.२०१२
शासन निर्णय

राज्यात सातत्याने दुसऱ्या वर्षी ही पाऊस उशीरा सुरू झाल्याने भूजल पातळीत मोठ्या प्रमाणावर घट झाली असून पिण्याच्या पाण्याचा व जनावरांसाठी चान्याचा तुटवडा भासत आहे. या व्यतिरिक्त शेती पिकांवरही अनिश्चित व कमी पावसाचा परिणाम दिसून येत आहे. या सर्व बाबी लक्षात घेवून शासनाने गतवर्षी पिण्याच्या पाण्यासाठी टँकर्स व तातडीच्या तात्पुरत्या नळ पाणी पुरवठा योजना, चारा डेपो, चारा छावण्या व अन्य उपाययोजना हाती घेतल्या होत्या. यावर्षीही पावसाचे प्रमाण अत्यल्प व असमाधानकारक असल्याने अनेक भागात पिण्याच्या पाण्याची व चान्याची तीव्र टंचाई जाणवत आहे. या सर्व बाबींचा विचार करून ज्या तालुक्यात सरासरीच्या ५०% पेक्षा कमी पर्जन्यमान आहे किंवा ज्या तालुक्यात ५०% टक्के पेक्षा कमी पेरण्या झालेल्या आहेत त्या तसेच अवर्षण प्रवण (I.P.A.P.) भागातील ज्या तालुक्यात सरासरीच्या ७५% पेक्षा कमी पर्जन्यमान आहे किंवा ७५% पेक्षा कमी पेरण्या झालेल्या आहेत अशा तालुक्यात दुष्काळी परिस्थिती जाहीर करून तदनुषंगीक उपाययोजना करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता.

वरील निकष लक्षात घेवून व राज्यातील अभुतपूर्व दुष्काळी परिस्थितीमुळे केंद्र शासनाच्या दुष्काळ नियमावली प्रमाणे (Drought Manual) शासनाने खाली दर्शविलेल्या तक्त्यातील १२२ तालुक्यांत दुष्काळी परिस्थिती जाहीर करण्याचा निर्णय घेतला आहे.

(अ) ५० % पेक्षा कमी पर्जन्यमान किंवा ५०% पेक्षा कमी पेरणी झालेले तालुके

अ.क्र.	जिल्हा	५० टक्क्यापेक्षा कमी पर्जन्यमान असलेले तालुके	५० टक्क्यापेक्षा कमी पेरणी झालेले तालुके
१	जळगांव	बोधवड, पाचोरा, भडगांव, जळगांव, चाळीसगांव, जामनेर,	
२	जालना	घनसांगवी, मठा, बदनापुर, जालना, अंबड, भोकरदन, जाफराबाद, परतूर	
३	औरंगाबाद	फुलंब्री, औरंगाबाद, कन्नड, पैठण, गंगापूर,	
४	अहमदनगर	अहमदनगर, पारनेर, जामखेड, कर्जत, शेगांव, पाथर्डी, श्रीगोंदा	
५	नांदेड	नांदेड, लोहा	
६	सोलापूर	सांगोला, करमाळा, मोहोळ,	पंढरपूर, उत्तर सोलापूर, माळशिरस

७	बीड	शिरूर- कासार, आष्टी, केज, पाटोडा, गेवराई, वडवणी, धारूर	
८	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद, भूम, उमरगा, कळंब	
९	बुलढाणा	सिंदखेडराजा	
१०	वर्धा	सेलू	
११	पुणे	खेड, दौंड, शिरूर	वेलहा, मुळशी, जुन्नर, इंदापूर, हवेली, आंबेगाव
१२	सातारा	माण(दहीवडी)	खटाव, फलटण, खंडाळा, कोरेगांव, सातारा
१३	सांगली	जत, कवठेमहांकाळ	पलूस, खानापूर, मिरज, आटपाडी
१४	कोल्हापूर		शिरोळ
	एकूण(६९)	५०	१९

(ब) अवर्षणप्रवण भागातील ७५% पेक्षा कमी पर्जन्यमान किंवा ७५% पेक्षा कमी येरणी झालेले तालुके

अ.क्र.	जिल्हा	७५% पेक्षा कमी पर्जन्यमान असलेले डी.पी.ए.पी. तालुके	७५% पेक्षा कमी येरणी झालेले डी.पी.ए.पी. तालुके
१	नाशिक	येवला, पेठ, नाशिक, निफाड, सिन्नर, नांदगाव, कळवण	दिंडोरी, मालेगाव.
२	अहमदनगर	---	संगमनेर
३	जळगांव	अंमळनेर, एदलाबाद	---
४	लातूर	उदगिर, अहमदपूर	
५	हिंगोली	कळमनूरी, हिंगोली	---
६	वाशिम		रिसोड
७	नांदेड	भोकर, देगलूर	---
८	पुणे	बारामती, पुरंदर	मावळ
९	बुलढाणा	चिखली, देऊळगावराजा, नांदूरा, मेहकर	लोणार, शेगाव, बुलढाणा
१०	सांगली	तासगांव	कडेगांव
११	सोलापूर	दक्षिण सोलापूर, अक्कलकोट	माढा
१२	औरंगाबाद	खुल्ताबाद, वैजापूर	---
१३	परभणी	जितूर	---
१४	यवतमाळ	राळेगाव	बाभूळगाव, घाटंजी
१५	अमरावती	---	धारणी, मोरशी, चांदुरबाजार, चांदुर रेल्वे, अचलपूर
१६	नंदुरबार	अक्राणी	अक्कलकूवा

१७	अकोला		अकोला
१८	गडचिरोली		अहेरी, एटापल्ली
१९	बीड	बीड, माजलगाव	
२०	धुळे	धुळे	
	एकूण(५३)	३२	२१

वरील १२२ तालुक्यांत टँकरद्वारे पाणी पुरवठा, पेयजल टंचाई दूर करण्यासाठीच्या तातडीच्या उपाययोजना (पाणी पुरवठा विभागाने विविध शासन निर्णयांद्वारे विहित केलेल्या उदा.बुडक्या घेणे, विहिरींचे अधिग्रहण, विंथन विहिरी इत्यादी) व जिल्हाधिकाऱ्यांनी व्यक्तिशः खात्री पटल्यावरच प्रथमतः मंडळ स्तरावर जनावरांची छावणी उघडावी. छावणीत कमाल ३००० व किमान ५०० जनावरे ठेवण्यात यावीत. त्यानंतर वेळोवेळी परिस्थितीचे अवलोकन करून व आढावा घेवून अधिक छावण्या उघडण्याबाबत निर्णय घ्यावा. परिस्थितीत सुधारणा झाल्यावर त्वरीतच टँकर्स व जनावरांच्या छावण्या बंद करण्याची दक्षता जिल्हाधिकारी यांनी घ्यावी अन्यथा सरकारी निधीच्या गैरवापराबाबतची जबाबदारी निश्चित करून संबंधित जिल्ह्यांच्या जिल्हाधिकाऱ्यांवर शिस्तभंगाची कारवाई करण्यात येईल.

टँकर्स व तातडीच्या पाणी पुरवठा योजनांवरील खर्च कोणत्या लेखाशिर्षाखाली करण्यात यावा याबाबत प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा यांचे मार्गदर्शन घ्यावे तसेच जनावरांच्या छावण्यांवरील खर्चाच्या बाबतीत वित्तीय सल्लागार व सह सचिव, मदत व पुनर्वसन विभाग यांचेकडे संदर्भ करावा.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने.

सांकेतिक क्रमांक - २०१२०८३११२०२४६०३०३

(जि.शां. वाणी)
कार्यासन अधिकारी

प्रत :-

मा. मुख्यमंत्री व मा. उप मुख्यमंत्री यांचे खजगी सचिव
सर्व मा. मंत्री व मा. राज्यमंत्री यांचे खजगी सचिव
अप्पर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सर्व विभागीय आयुक्त
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
महालेखापाल १/२ (लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र मुंबई / नागपूर
महालेखापाल १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र मुंबई / नागपूर
संचालक लेखा व कोषागारे मंत्रालय मुंबई
वित्त विभाग (व्यय -९, अर्थसंकल्प-६) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
अवर सचिव म-११/ म-३/ कक्ष अधिकारी ब-१
निवडनस्ती म-७ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई